

Ranuan kunta

Arviointikertomus 2024

RAHUA
RAHUA

Tarkastuslautakunnan toiminta

Valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan hallinnon ja talouden tarkastuksen sekä arvioinnin järjestämistä varten.

Tarkastuslautakunta on arvioinut valtuuston asettamien toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutumista kunnassa ja kuntakonsernissa sekä toiminnan tuloksellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta.

Arvioinnin lähtökohtana on valtuuston hyväksymä talousarvio vuodelle 2024.

Valtuusto on hyväksynyt vuoden 2024 talousarvion ja vuosien 2025-2026 taloussuunnitelman kokouksessaan 18.12.2023. Taloudessa ja toiminnassa on noudatettava talousarviota.

Tarkastuslautakunta on kokoontunut tätä arviointiaan varten 6 kertaa.

Tilikauden arvioinnin painopistealueet ovat olleet seuraavat: elinkeinojen kehittäminen, perusopetus ja investoinnit.

Arviointiaan varten tarkastuslautakunta on kuullut viranhaltijoiden selonteot toiminnan ja talouden toteutumisesta sekä ajankohtaisista asioista.

Tarkastuslautakunnan toiminta

Tarkastuslautakunnan varsinaiset ja varajäsenet olivat puheenjohtaja Ulla Ilvesluoto (henkilökohtainen varajäsen Jaana Hosio), varapuheenjohtaja Sirkka Illikainen (Toivo Sääskilahti), Santeri Ahola (Keijo Ruonala), Rauno Kuha (Hannu Luokkanen) ja Marjo Puominen (Liisa Manninen 16.9.2024 alkaen)

Valtuusto myönsi tarkastuslautakunnan varajäsen Marja-Liisa Vartiainenlle eron tarkastuslautakunnasta 16.9.2024 ja valitsi uudeksi varajäseneksi Liisa Mannisen.

Kunnan tilintarkastusyhteisönä jatkaa KPMG Oy Ab, jossa päävastuullisena tilintarkastajana toimii Juha Väärälä, JHT, KHT.

Esteellisyydet:

Santeri Ahola ovat jäävännyt itsensä hyvinvointilautakunnan arvioinnista. Liisa Manninen on jäävännyt itsensä teknisen lautakunnan ja hyvinvointilautakunnan arvioinnista. Sirkka Illikainen on jäävännyt itsensä hyvinvointilautakunnan sekä Ranuan Infra Oy:n arvioinnista.

Taloudelliset tavoitteet, investoinnit ja elinkeinoelämä

Talousarvion toteuma hallintokunnittain

1.1.-31.12.2024

Käyttötalouden toteuma (€)	TA 2024	Toteuma 1.1.- 31.12.2024	Poikkeama	Toteuma %
Keskusvaalilautakunta	-5	-8	-3	160 %
Tarkastuslautakunta	-28	-27	1	96 %
Kunnanhallitus	-1 579	-1 427	152	90 %
Hyvinvointilautakunta	-11 332	-11 570	-238	102 %
Tekninen lautakunta	-1 453	-1 266	187	87 %
Käyttötalousosa yhteensä	-14 397	-14 298	99	99,3 %

Taseen tunnusluvut

Taseen tunnusluvut	2024	2023
Omavaraisuusaste-%	61,84	67,63
Suhteellinen velkaantuneisuus-%	104,09	86,56
Kertynyt yli-/alijäämä (t€)	12 310	13 365
Kertynyt yli-/alijäämä per asukas	3 447	3 713
Lainakanta (t€)	14 726	11 500
Lainat € /asukas	4 124	3 195
Lainat ja vuokravastuut 31.12.2024	27 729	26 819
Lainat ja vuokravastuut € /asukas	7 765	7 452
Asukasmäärä	3 571	3 599

- Suhteellinen velkaantuneisuus on noussut 20,25 %-yksikköä
- Lainakanta sekä lainojen suhteellinen osuus per asukas ovat nousseet vertailukaudesta
- Lainat ja vuokravastuut suurenvat 7 765 euroon/asukas (+313 euroa)
- Netto investoinnit noin. 5,4 miljoonaa euroa
- Vieras pääoma 16,9 miljoonaa euroa, pitkäaikainen 13,8 miljoonaa euroa
- Kiinteistöleasingivastuut 13,7 miljoonaa euroa
- Lainasaamiset 1,6 miljoonaa euroa

Taseen tunnusluvut

- Talousarvio on sitova menojen ja tulojen erotuksen eli neton osalta.
- Vuoden 2024 tilinpäätös osoittaa 1,1 miljoonaa euroa alijäämää.
- Kumulatiivista ylijäämää kunnan taseessa on edellä mainittu alijäämä huomioiden yhteensä noin 12,3 miljoonaa euroa. Kuntakonsernin alijäämä on 351 tuhatta euroa.
- Vuosikate oli toimintavuonna – 104 tuhatta euroa, joka on -29 euroa/asukas.
- Verotulot ylittivät talousarvion toteuman ollessa 5,7 miljoonaa euroa.
- Valtionosuuksia tuli noin 8,3 miljoonaa euroa.
- Kunnan velkamäärä lisääntyi noin 3,2 miljoonaa euroa ja velkaa oli tilinpäätöspäivänä 4 124 €/asukas.
- Lainat ja vuokravastuut olivat 7 765 €/asukas (7 452 €/asukas). Koko kuntakonsernin velat olivat 6 989 €/asukas (6 208 €/asukas). Kassan riittävyys oli 143 pv (164 pv).

Tilinpäätöslaskelmat

- Toimintatuotot laskivat noin 341 tuhatta euroa
- Toimintakulut laskivat 32 tuhatta euroa
- Toimintakate parani 308 tuhannella eurolla
- Verotulot nousivat 201 tuhannella eurolla..
- Valtionosuudet nousivat 110 tuhannella eurolla
- Rahoitustulot vähenivät ja -kulut kasvoivat, - 155 tuhatta euroa
- Vuosikate laski 158 tuhannella eurolla

Investoinnit

- Talousarvion investointiosassa tilikauden investointimenoihin budjetoitiin yhteensä 7,4 miljoonaa euroa. Vuoden 2024 euromääräiseksi kokonaistoteumaksi muodostui noin 6,7 miljoonaa euroa. Investointimenot toteutuivat kokonaisuutena 767 tuhatta euroa arvioitua alhaisempina.

Tilikauden merkittävimpiä investointikohteita olivat:

- Uuden yläkoulu/lukion ja päiväkodin loppuunsaattamiset. Käyttäjät ovat tyytyväisiä uusiin tiloihin. Uusien investointien myötä kunnan velkataakka jatkoi entisestään kasvuaan.

Poistojen ennakoitua ja arvioitua suuremman määrän vuoksi hyvinvointilautakunta ylitti talousarvionsa 237 723 eurolla, kun taas tekninen lautakunta alitti talousarvionsa 185 761 eurolla. Kyse on osittain siitä, että yläkoulu-lukio valmistui suunniteltua aiemmin. Lisäksi tekninen osasto oli unohtanut tehdä ajallaan Kerkän kalustopoistot. Tämä kasvatti hyvinvointilautakunnan sisäisten vuokrien määrää yllättäen.

Tarkastuslautakunta huomauttaa, että rakennusten poistot tulee aloittaa rakennusten käyttöönotosta alkaen. Lisäksi sisäisiä vuokria on kyettävä ennakoimaan paremmin eri hallintokunnissa.

Henkilöstö ja väestönkehitys

RAHUA
RAHUA

Henkilöstö

- Kunnan henkilöstön kokonaismäärä oli tarkasteluvuonna yhteensä 181 työntekijää, joka on 14 vähemmän kuin edellisenä vuonna.
- Sijaisia ja määräaikaista oli yhteensä 50 henkilöä ja palkkatuella palkattuja 2 henkilöä.
- Kehityskeskustelut toteutettiin koko henkilöstön osalta.
- Toimintavuoden aikana 4 vakinaista henkilöä siirtyi vanhuuseläkkeelle.
- Kunnan koko henkilöstön sairauspoissaoloja kertyi toimintavuonna yhteensä 2 782 päivää, joista palkattomia sairauspoissaoloja oli 15 pv (v. 2023: 2 889 ja 11). Sairauspoissaoloja ei ollut lainkaan 35 työntekijällä (19 %:lla).
- Sairauspoissaoloja oli 14,8 päivää (14,8) päivää/henkilö, joten toimintavuonna päästiin valtuuston asettamaan tavoitteeseen < 15 pv/hlö.

Hyvinvoiva henkilöstö on kunnan strateginen päämäärä. Henkilöstön hyvinvointia mitataan pulssikyselyillä. Vuonna 2024 vastausprosentti oli alhaisimmillaan reilu 30 %. Alhainen vastausprosentti ei anna todellista kuvaa henkilöstön hyvinvoinnista ja kehittämiskohteista. Miten henkilöstön työhyvinvoinnin kehittämiseen panostetaan?

Väestö ja työllistyminen

Väkiluku väheni vuoden 2024 aikana 28 henkilöllä: lapsia syntyi 27, kuolleita oli 51 ja väkiluku vuoden lopussa 3 571 henkilöä. **Kuntastrategian tavoitteena on säilyttää 3 700 asukkaan väestö.**

Työttömyys ja työllistyminen

- Kunnan keskimääräinen työttömyysprosentti vuonna 2024 oli 11,1 %, kun vuonna 2023 se oli 10,3 %. Lapissa työttömyysaste oli vastaavana aikana 10,2 % (10,2 %) ja koko maassa 12 % (11,2 %).
- Toimintavuoden joulukuussa Ranualla oli 152 työtöntä (v. 2023: 142)
- Kunnassa asuvien ikääntyvien määrä kasvaa tulevien vuosien aikana huomattavasti. Väestöstä on jo nyt huomattava osa ikääntyneitä.

Miten kunta on varautunut siihen, että ikärakenteen muutos ja asukasmäärän väheneminen eivät samassa suhteessa supista palvelutuotannon kustannuksia?

Miten kunta aikoo panostaa tulevaisuudessa ikääntyvien hyvinvointiin, edunvalvontaan ja ennaltaehkäisevään toimintaan? Onko kunnalla aktiivista edunvalvontaa hyvinvointialueen suuntaan ja kuinka näkyvää se on?

RANUA

Tavoitteiden toteutumisen arviointi

Kunnanhallitus

Kunnanhallitus kokonaisuudessaan alitti budjettinsa noin 150 tuhatta euroa.

Maankäytön osalta kunnassa etenivät mm. useampi tuulivoimahanke, Ranuanjärven kaavoitus ja Pohjois-Suomen Biokaasu Oy:n biokaasulaitoshanke. Simojärven eteläisen alueen kaavat hyväksyttiin ja kuulutettiin voimaan.

Ranuan kunnan elinkeino-ohjelmassa 2023 – 2030 kerrotaan, että ”Elinkeino-ohjelman toimeenpanon etenemisestä ja tuloksista viestitään avoimesti. Välitavoitteiden kautta pystytään seuraamaan, eteneekö elinkeino-ohjelman toteutus haluttuun suuntaan.”

Kunta on rakentanut kuntastrategiaan liittyviä ohjelmia osallistavalla menetelmällä (**v.2024 asunto-ohjelma, maapoliittinen ohjelma, tuulivoimaohjelma**). Kuitenkin kuntastrategian ensimmäinen väliarviointi tehtiin ainoastaan kunnanhallituksen ja valtuuston käsittelyllä huhtikuussa 2025.

Aikooko kunta antaa kuntalaisille mahdollisuuden ottaa kantaa kunnan strategioiden ja ohjelmien toteutumisen arviointiin?

Elinkeinoelämä

Uusia yrityksiä syntyi 14.

Tarkastuslautakunta toistaa edelleen, että Ranuan kunnan alueella toimivan elinkeinoelämän kuvaus on tärkeä tieto. Tällä tiedolla tuodaan esille kunnan elinkeinoelämän rakenne. Millainen yrityskanta Ranualla on?

Kuntamarkkinoinnin ja elinkeinotoiminnan budjettiin varattiin huomattavasti enemmän varoja kuin niitä on käytetty. Saavutettiinko niitä tavoitteita, joita asetettiin talousarviota laadittaessa?

Ranuan kunta lisäsi näkyvyyttä voimakkaasti sosiaalisessa mediassa. Tavoitteena on olla Suomen näkyvin maaseutukunta. Millaista palautetta somessa olleesta mainonnasta on tullut ja onko todennettavissa, että tällä mainonnalla on saavutettu jotain konkreettisia tuloksia?

Onko kuntamarkkinointiin kehitetty mitään mittareita, jotta sen vaikuttavuutta voitaisiin realistisesti mitata?

Maataloustuotanto liittyen tilinpäätöksessä on mainittu, että aktiivitilojen määrä 103. Mikä on näiden tilojen tuotantosuuntajakauma?

RANUA

Sisäinen valvonta

Miten saataisiin riittävän ajoissa ennen tilikauden päättymistä tieto luottamushenkilöille mahdollisten lisämäärärahojen hankkimistarpeesta, jotta välttyttäisiin tilanteilta, joissa budjetti on ylitetty eikä mahdollisuutta korjata tilannetta enää ole?

Tarvitaanko luottamushenkilöille lisää kokoustekniikan koulutusta, opastusta ja hallinnollista osaamista?

**”Sijoitusten tuottoja sekä arvon laskuja ja palautumisia on vaikea ennakoida.”
Miten kunnassa on järjestetty sijoitusten suojaaminen ja seuranta?**

Onko kunta varautunut riittävän hyvin henkilö- ja avainhenkilöriskeihin ja onko nämä riskit huomioitu myös sisäisen valvonnan osalta? Onko riskikartoituksissa noussut esiin sellaisia riskejä, joihin ei ole varauduttu (esim. avainhenkilöriskit ja tietohallintaan liittyvät riskit)?

Onko sisäisen valvonnan ohje ajan tasalla (päivitetty v. 2019)?

Miten kunta on varautunut yhä lisääntyviin hankinta- ja sopimusosaamisen haasteisiin?

Hyvinvointilautakunta

Hyvinvointilautakunta kokonaisuudessaan ylitti budjettinsa noin 240 tuhatta euroa. Lautakunnan kokonaisuus huomioiden ylitys on maltillinen (2%).

Sivistystoimen hallinto ja ruokapalvelut, varhaiskasvatus, perusopetus ja vapaa-aikatoimi ylittivät budjettinsa. Lukio & ammatillinen koulutus, kansalaisopisto ja kirjasto alittivat budjettinsa.

Tarkastuslautakunta huomauttaa, että kaikkien yksiköiden niiden koosta riippumatta, on syytä kiinnittää huomiota oman toiminnan kustannusten toteutumiseen tilikauden aikana.

Ruokapalveluissa 80 % kotimaisuusastetta ei ole saavutettu. Kotimaisuusaste on heikentynyt vuosien varrella.
Tarkastuslautakunta kysyy, että miksi ja olisiko kotimaisuusastetta parannettavissa lähiruoan hyödyntämisellä? (Lapin elintarvikeohjelma)

Varhaiskasvatus

Osa varhaiskasvatuksesta siirtyi uusiin tiloihin, Hillankukkaan, kesän 2024 aikana. Osa varhaiskasvatuksesta jatkoi vanhoissa Nordean rakennuksen tiloissa (viskarit). Uusien tilojen käyttöönoton vuoksi vuosi on ollut poikkeava. Varhaiskasvatukseen on syntynyt kustannuksia, joihin on ollut vaikea ennakoon varautua.

Henkilöstön tarve talousarviossa oli arvioitu 37,2 (29,7) ja toteutuma oli 39,2. Määräaikaisia oli 10 hlö.

Henkilöstömitoitus onnistui aiempaa paremmin.

Miten varhaiskasvatuksessa voitaisiin paremmin varautua äkillisiin/yllättäviin palveluiden tarpeiden kasvamiseen ja niistä syntyviin toiminnallisten ja rahoituksellisten haasteiden lisääntymiseen?

Perusopetus

Perusopetus ylitti budjettinsa noin 200 tuhatta euroa. Lisämäärärahaa haettiin palveluiden ostoihin ja vuokriin.

Uusi yläkoulu-lukio otettiin käyttöön syksyllä 2024. Koulukampusaluetta on kehitetty, pihatyöt ovat vielä kesken.

Valtuusto päätti yhtenäiskoulun hallintomalliin siirtymisestä.

Kouluilla ollaan tyytyväisiä opetuksen resursseihin.

Vapaa-aikatoimi

Vapaa-aikatoimen henkilöstö on kaikki huomioiden (myös määräaikaiset) 8,9 hlö.

Vuosibudjetti oli 445 032 €. Vapaa-aikatoimi ylitti budjettinsa vuoden aikana 12 %. Ylitys on suuri, kun otetaan huomioon yksikön koko.

Tekninen lautakunta

Tekninen lautakunta kokonaisuudessaan alitti budjettina noin 190 tuhatta euroa.

Kunta on panostanut kuntalaisten hyvinvointiin ja liikunta-, ulkoilu- ja retkeilymahdollisuuksiin kunnostamalla ja rakentamalla erilaisia ulkoliikuntapaikkoja ja reitistöjä. Hankkeet ovat valmistuneet suurimmilta osin aikataulussa ja asianmukaisesti.

Miten kunta voisi paremmin ennaltaehkäistä ilkivaltaa, mikä kohdistuu tulipaikkoihin ja ulkoilualueiden kalustoihin?

Teknisen toimen tavoitteiden tavoitetasot ja toteumat: prosentteina ilmoitetut luvut eivät välttämättä avaudu heti lukijalle. Mitä niillä halutaan kertoa?

Teknisen toimen osalta sanalliset kommentit/selitykset olivat suppeat verrattuna edelliseen vuoteen.

Tekninen lautakunta

Miten Ranuan kunta pystyy tulevaisuudessa mukautumaan toiminnan lisääntyvään kysyntään, kuten jäähallin aukioloaikojen pidentämistä tai liikuntapaikkojen muokkaamista varten koskeviin kysymyksiin siten, että niitä voidaan hyödyntää virallisissa urheilutapahtumissa?

Tarkastuslautakunnan huomio

Valtuuston päätti kunnan talouden sopeuttamisesta 1,0 milj. eurolla v. 2025 talousarviosta lähtien. Kunnanhallitus päätti käynnistää koko kunnan henkilöstöä koskevan yhteistoimintamenettelyn talouden tasapainottamiseksi.

Sopeuttamisten vaikutukset näkyvät ja ovat arvioitavissa kuluvana ja tulevina vuosina.

Tytäryhteisöjen arviointi - Ranuan Vuokra-asunnot Oy

Ranuan Vuokra-asunnot Oy:n liikevaihto pieneni 2,3 %. Yhtiön liikevaihto oli 1,05 (1,13) milj. Tilikauden voitto oli 109 407,22 €.

Huoneistojen käyttöaste oli 80,5% (85 %). Huoneistoja kaikkiaan 195 kpl, joista heikkokuntoisia 25 kpl.

Käyttökustannukset ovat pienentyneet kuluneella kaudella noin 2,75 % (sähkö, lämmistys)
Kuluneella kaudella on tehty vain välttämättömät korjaukset ja huoltotoimet.

Vuokra-asuntotilanne on edelleen haastava Ranualla.

Ranuan Infra Oy

Ranuan Infra Oy:n liikevaihto kasvoi 2,7 %. Liikevaihto oli 2,78 (2,7) milj. Liikevaihto kasvoi 2,7% (8,9 %), liikevoitto oli 0,231 (0,286) milj.

Tavoitteiden toteutuminen - Ranuan Seudun Matkailu Oy

Ranuan Seudun Matkailu Oy:n liikevaihto kasvoi ed. vuodesta 24.9 % ja yhtiö teki parhaimman tuloksen historiansa aikana

Yhtiön liikevaihto oli 6,85 (5,5)milj.

Kävijöitä oli 128 280 (111 185) hlö

Yhtiön palveluksessa oli 27 (25) vakituista, lisäksi määräaikaiset sesonkityöntekijät

RSM Oy maksoi vuonna 2024 ensimmäistä kertaa kunnalle 100 000 euroa osinkoja.

Tarkastuslautakunta kysyy, miten Ranuan Seudun matkailu Oy huolehtii osaltaan Ranuan eläinpuiston ympäristön Master Planin 2030 käytännön toteuttamisesta niin, että alue olisi houkutteleva ja avoin uusille alueelle tuleville yrityksille?